

MADEN

İlde madencilik ve taşocakçılığı faaliyetlerinin yoğunlaşması ülke ortalamasının üzerindedir. 2012 yılı SGK verilerine göre ülke genelinde madencilik ve taşocakçılığı faaliyetlerinde çalışan 51.373 kişinin 1.034'ü Uşak'ta istihdam edilmektedir. Ülke genelinde bu faaliyetlerde çalışanların tüm sektörler içindeki payı %1,2 iken, bu değer Uşak'ta %2; Afyonkarahisar'da %1,6; Denizli'de %2; Kütahya'da %9; Manisa'da ise %7,3'tür. Uşak ve çevresinin genel olarak madencilik faaliyetlerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Uşak'ta madencilik alt faaliyet kolları içinde diğer birçok komşu ilden farklı olarak metal cevheri madenciliğinde yoğunlaşmaktadır. Ülke genelinde madencilik alt sektörleri arasında istihdam payı açısından %41,7 ile Diğer madencilik ve taşocakçılığı öne çıkarken bu alt sektörü %36 ile Kömür ve linyit çıkartılması izlemektedir. Ülke genelinde metal cevheri madenciliğinde çalışanların madencilik sektöründe çalışanlara oranı %15,9'dur. Uşak'ın yakın çevresindeki illerden Afyonkarahisar ve Denizli'de ülke genelindeki gibi diğer madencilik ve taşocakçılığı öne çıkarken Kütahya ve Manisa'da Kömür ve linyit çıkartılması öne çıkan madencilik alt sektörüdür. Uşak'ta ise en çok istihdama sahip madencilik alt sektörü %60,6 ile metal cevheri madenciliğidir. Bu durum İlde altın madeni bulunmasıyla ilişkilidir. İlde diğer madencilik ve taşocakçılığının payı da yüksektir.

Tablo 41 - Madencilik Alt Sektörlerindeki İstihdam ve Madencilikteki Payları (%)

	Uşak		Afyonkarahisar		Denizli		Kütahya		Manisa	
Kömür ve Linyit Çıkartılması	75	7,3	12	1,0	632	18,9	3.925	55,3	12.550	88,0
Metal Cevheri Madenciliği	627	60,6	3	0,2	942	28,1	1.115	15,7	538	3,8
Diğer Madencilik ve Taş Ocak.	315	30,5	1.163	94,3	1.764	52,7	1.703	24,0	1.057	7,4
Madenciliği Destekleyici Hizmetler	17	1,6	55	4,5	9	0,3	356	5,0	112	0,8
Toplam	1.034		1.233		3.930		7.099		14.257	

Kaynak: SGK İstatistik Yıllığı (2012)

İlde kum, kil ve taşocakçılığı dış ticaret yönünden stratejik konumdadır. Ülke genelinde madencilik ve taşocakçılığı ihracatının %41,6'sı demir dışı metal cevherlerinde; %33,3'ü ise um, kil ve taşocakçılığında yapılmaktadır. Diğer sektörlerin her biri %10'dan daha az paya sahiptir. İthalatta ise 'Gizli Veri' kapsamında olmayan 2,8 milyar dolarlık değerlerin %41,4'ü demir cevherinde, %40,9'u ise maden kömüründe yapılmaktadır. Uşak'ta ise ihracatın neredeyse tamamı Kum, kil ve taşocakçılığında yapılmaktadır. Bu alt sektör, çevre illerin ihracatında da öne çıkmaktadır. Ayrıca ilde kimya ve gübre sanayiinde kullanılan mineraller alt sektörünün ithalatta öne çıktığı görülmektedir. Buna rağmen ilin madencilik ve taşocakçılığı sektöründe dış ticaret fazlası vermesi, bu sektörde kendine yeten durumda olduğunu göstermektedir.

Tablo 42 - Madencilik Alt Sektörlerinde İhracat ve İthalat Değerleri (2012)

	Uşak		Afyonkarahisar		Denizli	
	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)
Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taşocakçılığı	12.105	4.326	1.463	-	451.942	155.538
Demir cevheri	-	-	-	-	-	-
Demir dışı metal cevherleri	-	-	-	-	225.125	-
Kimya ve gübre sanayiinde kullanılan mineraller	-	1.416.671	100	61.597	2.021	-
Kum, kil ve taşocakçılığı	5.475.091	87.307	43.266.175	86.181	32.110.255	10.659
Turba (turb)	-	-	-	-	-	-
Tuz	-	-	-	-	890	-
Toplam	5.487.196	1.508.304	43.267.738	147.778	32.790.233	166.197

	Kütahya		Manisa	
	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)	İhracat (Dolar)	İthalat (Dolar)
Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taşocakçılığı	1.251.716	8.206.320		24.933
Demir cevheri				19.048
Demir dışı metal cevherleri		199.686		3.765.013
Kimya ve gübre sanayiinde kullanılan mineraller	6.234	1.481.481		3.417.153
Kum, kil ve taşocakçılığı	7.389.732	10.053.984	4.459.596	3.463.438
Turba (turb)				9.318
Tuz	11.792		10.512	
Toplam	8.659.474	19.941.471	4.470.108	10.698.903

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

İhracatta öne çıkan mermerin blok halinde satılmasının ürettiği katma değer, işlenmiş olarak ihraç edilmesine göre daha düşüktür. MTA verilerine göre 2010 yılında ihracat ve ithalatta öne çıkan ürünler Tablo 43 ve Tablo 44'te sunulmaktadır. Ülke ihracatında ton başına değeri en yüksek ürünler arasında bakır, işlenmiş traverten, kurşun, çinko ve işlenmiş mermer yer almaktadır. İşlenmiş ve blok halinde ihraç edilen mermer arasındaki değer farkı dikkat çekmekte olup; blok halinde satılan mermerin ton başına değeri 133 dolar iken, işlenmiş mermerin ton değeri 474 dolardır. İthalatta ise kıymetli taşlardan sonra ton başına değeri en yüksek ürünler; zirkonyum silikat, manyezit ve işlenmiş granittir.

Tablo 43 - İhracatta Öne Çıkan Maden Ürünlerinin İhracat Miktar ve Değerleri

Ürün Adı	İhracat Miktarı (Kg)	İhracat Değeri (ABD Doları)	Birim Değer (ABD Doları/Ton)
Mermer; İşlenmiş	1.413.183.626	670.502.638	474
Mermer; Ham Blok ve Plakalar Halinde	5.026.020.471	670.449.770	133
Bakır	421.536.562	483.296.139	1.147
Krom	2.257.017.729	471.455.910	209
Çinko	392.725.259	193.993.909	494
İşlenmiş Traverten	226.567.900	122.273.496	540
Feldspat	3.727.204.142	104.689.420	28
Yontulmaya ve İnşaata Elverişli Diğer Taşlar	475.085.627	90.624.512	191
Manyezit	232.929.649	69.229.785	297
Alçıtaşı ve Alçı İhracatı	835.266.978	68.605.784	82
Kurşun	610.813	316.786	519

Kaynak: MTA, Maden Dış Ticareti (2010)

Tablo 44 - İthalatta Öne Çıkan Maden Ürünlerinin İthalat Miktar ve Değerleri

Ürün Adı	İthalat Miktarı (Kg)	İthalat Değeri (ABD Doları)	Birim Değer (ABD Doları/Ton)
Taşkömürü	22.074.372.835	3.211.445.281	145
Demir	7.220.977.221	923.742.505	128
Granit; İşlenmiş	267.321.219	151.065.116	565
Fosfat	686.965.802	65.124.562	95
Koklaşabilir Kömür	172.684.824	54.984.320	318
Kaolin ve Kaolinli Killer	424.216.323	47.559.434	112
Manyezit	60.121.275	42.385.226	705
Zirkonyum Silikat	27.440.805	34.542.623	1.259
Krom	113.487.329	29.954.215	264
Kıymetli Taşlar	77.209	27.234.187	352.733

Kaynak: MTA, Maden Dış Ticareti (2010)

Madencilik sektöründe katma değeri yüksek ürünlerin üretiminde sorunlar görülmekte ve bu sorunlar dış ticareti olumsuz etkilemektedir. Ülke genelinde alüminyum, diatomit, manganez, zımpara taşı, bentonit, kaolin, kireçtaşı, granit, feldspat, manyezit, bakır, demir, bitümler, krom, mermer, barit, kuvars, zirkonyum silikat, florit, turba, kükürt ve grafitte ithalatın ton başına değeri, ihracatın ton başına değerinden büyüktür. Bu durum, adı geçen maden ürünlerinde ithal edilen madenler kadar katma değer üretilmediğini veya niteliği daha düşük seviyede üretim yapıldığını göstermektedir. Bu ürünlerdeki ihracat ve ithalatın ton başına değerleri Tablo 45'te sunulmaktadır. İlde öne çıkan ürünlerden mermerin işlenmiş haldeki ihracatının ton değeri 480 dolarken; ithalatta bu değer 764 dolar olması dikkat çekmektedir. Bu ürünlerden alüminyum, kaolin, demir, bitümler, zirkonyum silikat, florit, turba, kükürt ve grafitte dış ticaret açığı verilmesi; manyezit, krom ve mermerdeki yüksek ithalat değerleri söz konusu ürünleri stratejik hale getirmektedir.

Tablo 45 - Seçilmiş Maden Ürünlerinde İhracat ve İthalatın Ton Başına Değerleri

Ürün Adı	İhracat Birim Değeri (Dolar/Ton)	İthalat Birim Değeri (Dolar/Ton)
Alüminyum	32	461
Tripolit, diatomit, kiselgur	64	792
Manganez	137	942
Zımpara taşı ve diğer tabii aşındırıcılar	79	506
Bentonit	112	437
Kaolin ve kaolinli killer	33	121
Kireç ve kireçtaşları	95	341
Granit, ham	44	140
Feldispat	32	92
Manyezit	305	731
Bakır	1.276	2.634
Demir	74	146
Bitümler	518	929
Krom	197	350
Mermer, işlenmiş	480	764
Barit	139	221
Kuvars	124	179
Mermer, ham blok ve plakalar halinde	155	214
Zirkonyum silikat	2.082	2.768
Florit	315	350
Turba	213	232
Kükürt	177	188
Grafit	1.321	1.379

Kaynak: MTA, Maden Dış Ticareti Verileri (2012)

Uşak ili özellikle endüstriyel hammaddeler bakımından metalik madenlere göre daha fazla çeşitliliğe sahiptir. Bunlar kaolen, kum-çakıl, mermer ve zımpara - diyasporit olarak sayılabilir. Ancak, ilin en önemli yer altı kaynağı altın madenidir. Türkiye'nin Bergama-Ovacık'tan sonra işletilen ikinci altın yatağı Uşak - Eşme - Kışladağ yatağıdır. İlin bir diğer önemli yer altı kaynağı mermerdir. İlde 4 farklı çeşitte mermer yatakları bulunmaktadır. Karahallı ilçesi Delihıdırlı mevkiindeki kireçtaşlarının mermer yönünden blok verebilme ve cila alma özelliklerinin iyi nitelikli olduğu tespit edilmiştir. Uşak Beyazı olarak da bilinen ve beyaz çimentonun ham maddelerinden biri olan beyaz mermer ilin bir diğer önemli mermer rezervidir.

İlde madencilik sektöründen imalat sanayiye geçişteki sorunlar, il ihracatının gelişmesini olumsuz etkilemektedir. Uşak'ın 2011 yılında ihracatının 1.606.846 dolarlık kısmı (%1,1'i) işlenmiş mermeri de içeren Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç), mozaik için küp şeklinde taşlar ve granüllerdir. Uşak'ın ham ve bloklar halindeki mermeri içeren Mermer ve traverten, ekosin, su mermeri, kireçli taşlar ihracatı 5.244.591 dolardır (%3,6). Ülke genelindeki işlenmiş mermer ve ham mermerin birim ihracat değerleri (sırasıyla 474 ve 133 dolar) kullanıldığında; Uşak'ın ham ve bloklar halinde mermeri işlenmiş halde satması yıllık ihracatını 18.691.249 dolar (%12,9) artıracaktır.⁴ Bu durum, Uşak ve çevre illerinde öne çıkan mermer ürününün genel olarak işlenmeden ham blok ve plakalar halinde yapıldığını göstermektedir.

⁴ TÜİK (2012); MTA Maden Dış Ticareti (2013); Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları.